

Obsah

Přenos elektronů –

1	Přenos elektronů – elektrolýza	7	7	Křemen a křemičitany	75
1.1	Přenos elektronů – redoxní reakce	8	7.1	Křemen	76
1.2	Elektrolýza jako redoxní proces	12	7.2	Kyseliny křemičité a křemičitany	77
1.3	Kontrolní a doplňující otázky	14	7.3	Sklo	78
2	Kyselé a alkalické roztoky	15	7.4	Keramické materiály	80
2.1	Vlastnosti kyselých a alkalických roztoků	16	7.5	Cement a beton	81
2.2	Neutralizační reakce	18	7.6	Kontrolní a doplňující otázky	82
2.3	Kvantitativní zhodnocení neutralizace	20	Organická chemie	83	
2.4	Reakce roztoků kyselin s oxidy kovů	22	Složení organických látek	84	
2.5	Reakce roztoků kyselin s kovy	23	8	Uhlovodíky	85
2.6	Kontrolní a doplňující otázky	24	8.1	Methan – nejjednodušší uhlovodík	86
3	Některé základní produkty chemického průmyslu	25	8.2	Homologická řada alkanů	88
3.1	Od oxidu siřičitého ke kyselině siřičité	26	8.3	Vlastnosti a reakce alkanů	90
3.2	Oxid sírový a kyselina sírová	27	8.4	Radikálová substituce	94
3.3	Průmyslová výroba kyseliny sírové	28	8.5	Halogenalkany	95
3.4	Vlastnosti a reakce kyseliny sírové	30	8.6	Ethylen a dvojná vazba C=C	96
3.5	Sířany	32	8.7	Vlastnosti a reakce alkenů	98
3.6	Stanovení vzorce amoniaku	34	8.8	Polymerace ethylenu	100
3.7	Výroba amoniaku (Haberova – Boschova syntéza)	36	8.9	Acetylen – příklad alkinu	102
3.8	Vlastnosti a reakce amoniaku	38	8.10	Cyklické uhlovodíky	104
3.9	Oxidace amoniaku – kyselina dusičná	40	8.11	Plynová chromatografie – dělicí metoda	106
3.10	Vlastnosti a reakce kyseliny dusičné	42	8.12	Kontrolní a doplňující otázky	108
3.11	Důležité dusičnany	43	9	Uhlí, ropa, zemní plyn – zdroje energie a suroviny	109
3.12	Znečištění ovzduší	44	9.1	Ropa a zemní plyn	110
3.13	Kyselina fosforečná a fosforečnany	48	9.2	Zpracování ropy	112
3.14	Hnojení	49	9.3	Spalování a zušlechťování automobilového benzínu	114
3.15	Zatížení prostředí dusičnany a fosforečnany	52	9.4	Krakování	116
3.16	Kontrolní a doplňující otázky	54	9.5	Petrochemie	117
4	Kyseliny a zásady	55	9.6	Uhlí	118
4.1	Pojem kyselina – zásada podle Brønsteda	56	9.7	Zušlechťování uhlí	120
4.2	Acidobazické reakce	58	9.8	Kontrolní a doplňující otázky	122
4.3	Kontrolní a doplňující otázky	60	10	Alkoholy – Aldehydy – Karboxylové kyseliny	123
5	Struktura a vlastnosti některých nekovů	61	10.1	Ethanol – příklad alkoholu	124
5.1	Uhlík	62	10.2	Příprava ethanolu a jeho účinky na organismus	126
5.2	Fosfor	63	10.3	Homologická řada alkanolů	127
5.3	Síra	64	10.4	Některé důležité alkoholy	128
5.4	Kontrolní a doplňující otázky	66	10.5	Diethylether	129
6	Anorganické sloučeniny uhlíku	67	10.6	Aldehydy a ketony	130
6.1	Oxid uhličitý a oxid uhelnatý	68	10.7	Sacharidy	132
6.2	Kyselina uhličitá	69	10.8	Kyselina octová	136
6.3	Uhličitany a hydrogenuhličitany	70	10.9	Homologická řada alkanových kyselin	138
6.4	Koloběh vápníku v přírodě a v průmyslu	72	10.10	Nenasycené mastné kyseliny	140
6.5	Kontrolní a doplňující otázky	74			

10.11	Karboxylové kyseliny s více funkčními skupinami	141
10.12	Aminokyseliny	142
10.13	Bílkoviny	144
10.14	Kontrolní a doplňující otázky	146
11	Estery – tuky – tenzidy	147
11.1	Tvorba a vlastnosti esterů	148
11.2	Stavba a složení tuků	150
11.3	Vlastnosti a význam tuků	152
11.4	Výroba tuků a margarínu	154
11.5	Výroba a vlastnosti mýdel	156
11.6	Prací schopnost mýdla	158

11.7	Složení moderních pracích prostředků	161
11.8	Kontrolní a doplňující otázky	162
12	Dodatky	163
12.1	Bezpečnost práce v chemické laboratoři	164
12.2	Laboratorní zařízení	165
12.3	Tabulky	166
12.4	Základy chemického názvosloví	169
12.5	Z historie chemie	171

Rejstřík	172
---------------------------	------------

Vysvětlivky

Kniha, kterou otevíráte, je učebnicí a zároveň pracovní pomůckou. Slouží nejen k **výuce**, ale také k **přípravě** a **opakování** probírané látky. V žádném případě však nemůže nahradit výklad látky vedený učitelem ve vyučovacích hodinách. **Demonstrační pokusy, vlastní pokusy** žáků a **rozbor** jejich **výsledků** jsou pro dosažení praktických chemických znalostí nenahraditelné. Pouze usilovnou experimentální prací lze získat příslušné vědomosti z oboru chemie. Grafická úprava knihy přispívá k lepší orientaci a usnadňuje práci s učebnicí. V textu jsou použity různé symboly a značky, které mají **jednotný význam**.

Pracovní část

Před provedením pokusu je nutné upozornit na možná nebezpečí a během pokusu dodržet bezpečnostní pravidla. Pokusy jsou členěny na žákovské a učitelské. V návodech je v případě potřeby zdůrazněno použití ochranných pomůcek. Chemické pokusy musí být prováděny uvážlivě a s maximální opatrností, proto je nezbytné opakovaně zdůrazňovat zásady chování v chemické laboratoři.

P **Žákovský pokus.** Žák musí být seznámen s obecnými pravidly bezpečnosti práce (Dodatky, str. 163).
I žákovské pokusy se provádějí pouze na pokyn učitele.

P **Učitelský pokus.**

⚠ **Symbol nebezpečí.** Při pokusech označených touto značkou musí učitel provést potřebná preventivní opatření.

U **Úkol nebo problém.** (Odkaz na příslušnou stranu v textu)

Odkaz na stranu. Symbol **písmeno-číslo** umožňuje rychle vyhledat stranu, na které je uveden příslušný pokus (P) nebo obrázek (obr). Např. obr. 79.3 znamená třetí obrázek na str. 79.

Tučný tisk. V textu je uveden nový důležitý pojem.

Tučný tisk. **Shrnutí** předchozího výkladu, **definice** nebo **poučka**.

Kyseliny a zásady	172
Vlastnosti kyselých a zásaditých roztoků	173
Nemetalické kyseliny	174
Kvantitativní zředěnost nenasycených kyselin	175
Kyselice kyselých a zásaditých roztoků	176
Kyselice kyselých a zásaditých roztoků	177
Kontrolní a doplňující otázky	178
Význam základních produktů chemického průmyslu	179
Od oxidu siřičitého ke kyselině siřičité	180
Oxid siřičitý a kyselina siřičitá	181
Kontrolní a doplňující otázky	182
Význam základních produktů chemického průmyslu	183
Výroba amoniaku (Haberova – Boschova syntéza)	184
Vlastnosti a reakce amoniaku	185
Oxidace amoniaku – kyselina dusičná	186
Vlastnosti a reakce kyseliny dusičné	187
Důležitá deriváty	188
Začištění ovzduchu	189
Kyselina fosforečná a fosforečnan	190
Hnojivo	191
Začištění prostředí	192
Kontrolní a doplňující otázky	193
Kyseliny a zásady	194
Průjem kyselina – zásada podle Brønsteda	195
Autokatalytická reakce	196
Kontrolní a doplňující otázky	197
Struktura a význam některých látek	198
Uhlík	199
Polys	200
Šlá	201
Kontrolní a doplňující otázky	202
Anorganické sloučeniny uhlíku	203
Oxid uhličitý a oxid uhličitý	204
Kyselina uhličitá	205
Uhlíkatý a hydrogenuhličitý	206
Koloidní vzájem v přírodě a v průmyslu	207
Kontrolní a doplňující otázky	208